

III. ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΩΝ

A) Άμεσος :

είναι οι συλλογισμοί των οποίων το συμπέρασμα προκύπτει από **μία μόνο** πρόταση-κρίση

π.χ. Μέχρι στιγμής ο ήλιος ανατέλλει από την ανατολή.

Άρα, αύριο θα ανατείλει από την ανατολή.

B) Έμμεσος :

είναι οι συλλογισμοί των οποίων το συμπέρασμα προκύπτει από **δύο ή περισσότερες** προτάσεις-κρίσεις

π.χ. Αυτός ο σκηνοθέτης διαλέγει καλούς ηθοποιούς.

Η Μαρία συμμετέχει στην παράστασή του,

άρα είναι καλή ηθοποιός.

Ύφος

A. Τι είναι ύφος

Ύφος λέγεται ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο ο ομιλητής ή ο συγγραφέας επινοεί και εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του στο έργο του. Το πως παρουσιάζει το γεγονός από άποψη αισθητική, αλλά και από άποψη γλωσσική (σε λέξεις, σύνταξη, διάταξη γεγονότων..., ώστε να παρουσιάσει το πρόσωπο ή το γεγονός που αναφέρει στο συμπαθέστερο ή στο καλύτερο ή στο χειρότερο, στο εντονότερο ή στο υποτονικότερο κ.τ.λ.

Το ύφος («Ύφος» = η υφή του λόγου) εκδηλώνεται - δημιουργείται με τα ανάλογα σχήματα λόγου και τις ανάλογες λέξεις που χρησιμοποιεί ο ομιλητής ή ο συγγραφέας, καθώς και με το χρώμα και την ισχύ της φωνής στον ωδικό και προφορικό λόγο.

B. Τα είδη του ύφους

Θετικοί προσδιορισμοί του ύφους:

Το γλαφυρό ύφος. περιγράφει με πολλά διακοσμητικά λεκτικά στοιχεία, όμως με διατήρηση της σαφήνειας και της καλαισθησίας. Είναι πολύ παραστατικό, διεγείρει και συγκρατεί το ενδιαφέρον, δίνει χρώμα και ομορφιά στα πράγματα. Χρησιμοποιεί λέξεις και φράσεις πλήρεις εικόνων ενώ έχει δύναμη περιγραφής, που κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Το σοβαρό ή σεμνό ύφος. αναπτύσσει το θέμα χωρίς άσεμνες λέξεις και φράσεις, αποφεύγει την αφέλεια, όμως επιζητά την κομψότητα και τη χάρη, χωρίς να φθάνει σε επίδειξη.

Το πυκνό ύφος. περιγράφει ή εκφράζει μόνο τα πιο ουσιώδη χαρακτηριστικά, αποφεύγει τις πολυλογίες και τις περιφράσεις και προτιμά τις σύντομογραφίες και βραχυλογίες. Όταν με λίγες λέξεις ή σχήματα λόγου, εκφράζονται πολλά και σπουδαία.

Το αβρό, κομψό: η ευαισθησία και η τρυφερότητα του συγγραφέα εκφράζεται με το συγκεκριμένο ύφος του λόγου, που επιτείνει τη συγκίνηση και συναισθηματική μέθεξη του αναγνώστη, ενώ την ίδια στιγμή επιλέγονται εκφραστικά μέσα που καθιστούν το λόγο εύελικτο, απροσποίητο, ανεπιτήδευτο.

Το λεπτό ύφος. αναπτύσσει το θέμα με αισθησιακές και ψυχολογικές κριτικές και χειρισμούς. Όταν ο συγγραφέας ή ο ομιλητής επιδιώκει ν' αναλύσει λεπτές ψυχικές καταστάσεις και συγκινήσεις ή ν' αποδώσει δυσκολοδιάκριτες διαφορές και για το σκοπό αυτό χρησιμοποιεί λεξιλόγιο, φράσεις και σχήματα που δείχνουν μεγάλη καλλιέργεια και δεξιοτεχνία.

Το υψηλό ή διανθισμένο ύφος. κάνει έξαρση και υπογράμμιση των γεγονότων της αρετής των ανθρώπων πολύ πιο ψηλά από το συνηθισμένο επίπεδο των γεγονότων και των ανθρώπων. Το ύφος αυτό διαθέτει ευρύτητα λόγου και το κείμενό είναι πλούσιο σε εικόνες.

Το απλό. μιλά με απλά λόγια και απλή τεχνική. Το χαρακτηρίζει η φυσικότητα και η αφέλεια, χωρίς περίπλοκα σχήματα και φράσεις, με λιτότητα και χρήση απλών μέσων.

Το ευθύ ή ειλικρινές ύφος. παρουσιάζει τον εαυτόν του, τη σκέψη του και τα γεγονότα ως έχουν. Χωρίς προσποίηση.

Το υποβλητικό ύφος. Είναι το ύφος που χρησιμοποιούν οι συμβολιστές και εξπρεσιονιστές στην ποίηση. Το ύφος αυτό επιδιώκει να εκφραστεί μια ρευστή και φευγαλέα συναισθηματική κατάσταση, με τρόπο υπαινικτικό⁴ και όχι ακριβή και πλήρη. Στην πεζογραφία χρησιμοποιείται για να εκφραστούν ψυχικές καταστάσεις καταθλιπτικές και παθητικές.

⁴ Έμμεση παρατήρηση για κάτι.

Νευρώδες, ζωηρό: χαρακτηριστικό ενός λόγου με δύναμη, ορμή και πάθος, ικανού να εκφράσει με πυγμή και ζωντάνια ιδέες που επιδιώκουν να αφυπνίσουν τον κοινώνό του.

Το αφελές ύφος. μιλά χωρίς καλολογικά στοιχεία, όμως με ειλικρίνεια ιδεών και ακρίβεια των εκφράσεων.

Το επιτηδευμένο ύφος. Το επιτήδειο, το προσεγμένο.

Χιουμοριστικό: Καθημερινό, απλό λεξιλόγιο, στοιχεία προφορικού λόγου, ευφυολογία, σχολιασμός, υπονοούμενα, υπαινιγμοί.

Ατομικό ύφος. Αυτό που δεν εμπίπτει στα καθιερωμένα ή γενικά, το προσωπικό.

Αρνητικοί προσδιορισμοί του ύφους:

Το χαλαρό ύφος. Το ύφος αυτό είναι το αντίθετο του πυκνού, έχουμε συνειρμούς, παρεκβάσεις, επαναλήψεις, απλούς συλλογισμούς.

Το σκοτεινό ύφος. Σκοτεινό ύφος έχουμε, όταν ο ομιλητής ή ο συγγραφέας περιγράφει με τέτοιο λεκτικό τρόπο τα γεγονότα που δύσκολα βγάζουμε νόημα. Η υπερβολή του χαλαρού.

Το προσποιητό ύφος. Προσποιητό ύφος έχουμε, όταν έχουμε το αντίθετο του ευθέως. Όταν ο ομιλητής παρουσιάζεται με άλλο πρόσωπο απ' ό,τι είναι πραγματικά.

Το προσβλητικό ή αγενές ύφος. Το αντίθετο του σεμνού ύφους, όταν ο ομιλητής χρησιμοποιεί άσεμνες λέξεις ή φράσεις, χωρίς πληθυντικό ευγένειας.

Το άκομψο ή χυδαίο: Πρόκειται για λόγο που χαρακτηρίζεται από εμπάθεια, έλλειψη ήθους και κακή πρόθεση.

Το εξεζητημένο, στομφώδες ή πομπώδες. Το επιτηδευμένο και ρητορικό: προκειμένου να πείσει, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί βαρύγδουπες και ηχηρές εκφράσεις, βερμπαλισμούς⁵, περίτεχνα εκφραστικά σχήματα που θα καλύψουν το κενό της ελλειμματικής αποδεικτικής επιχειρηματολογίας.. Το ύφος αυτό είναι η υπερβολή του επιτηδευμένου. Αυτό με το οποίο προσπαθούμε να δείξουμε τον εαυτόν μας παραπάνω απ' ό,τι είναι, μέγα λογοτέχνη.

Το πλαδαρό ή άτονο: πρόκειται για γραφή χωρίς εσωτερική δύναμη, που προσιδιάζει περισσότερο σε «καταναγκαστικό έργο».

⁵ Χρησιμοποίηση εντυπωσιακών αλλά ανούσιων λέξεων και εκφραστικών σχημάτων ,άσκοπη φλυαρία, ρητορισμός.

Σαρκαστικό : Ειρωνεία, υπαινιγμοί

Το ξηρό, ισχνό, άκοσμο ύφος. Το ύφος αυτό είναι το αντίθετο του γλαφυρού.

Το ύφος είναι ισοδύναμο με τη φυσιογνωμία, την επιστημονική το πνεύμα και το χαρακτήρα του ομιλητή ή του συγγραφέα.

Γ. Οι αρετές του ύφους

- 1) **Η σαφήνεια ή διαύγεια:** όταν το ύφος αφήνει να βλέπει κανείς καθαρά τις ιδέες που κρύβονται κάτω από τις λέξεις και τις προτάσεις. Αντίθετα από τη σαφήνεια είναι η σκοτεινότητα ή ασάφεια, κάτι που προτιμούν σε ορισμένες περιπτώσεις οι μοντέρνοι ποιητές.
- 2) **Η ορθότητα ή καθαρότητα:** η μεταχείριση λέξεων, που ταιριάζουν στη γλώσσα και στο πνεύμα της συγγραφής και σύμφωνα με τους κανόνες του Συντακτικού και της Γραμματικής
- 3) **Η κυριολεξία:** η απόδοση των εννοιών με τη χρήση των πλέον κατάλληλων λέξεων
- 4) **Η ακρίβεια:** η απόδοση των εννοιών με τη χρήση του λόγου συντόμου και κανονικού χωρίς περιττά στολίδια και παραγεμίσματα. Το αντίθετο οδηγεί στην περιττολογία ή βερμπαλισμό
- 5) **Η φυσικότητα:** η αβίαστη, ειλικρινής και χωρίς προπαρασκευή έκφρασή μας στη διατύπωση των σκέψεων και των ιδεών μας, Το αντίθετο αποτελεί την προσποίηση και την επιτήδευση.
- 6) **Η ευγένεια:** η αποφυγή εκφράσεων και εικόνων χυδαίων ή ακαλαίσθητων και γελοίων και η χρησιμοποίηση λέξεων και φράσεων λεπτών και ευγενικών. Αντίθετα στην ευγένεια είναι η αγένεια ή χυδαιολογία, όταν χρησιμοποιούμε λέξεις και εκφράσεις χυδαίες, ταπεινές και γελοίες.
- 7) **Η ευπρέπεια:** ο συνδυασμός του ύφους προς το υποκείμενο που πραγματεύεται, με τις σκέψεις και τις ιδέες που εκφράζει.
- 8) **Η ποικιλία:** η εναλλαγή των σχημάτων, των εικόνων, των τρόπων, των εκφράσεων σε συνδυασμό με τη χρήση πλούσιου λεξιλογίου. Το αντίθετο οδηγεί στη μονοτονία.
- 9) **Η λιτότητα:** η αποφυγή περίτεχνων και πομπωδών φράσεων, αλλά με ακρίβεια, σαφήνεια και απλότητα.
- 10) **Η αρμονία:** η εκλογή κατάλληλων λέξεων και φράσεων που δημιουργεί ευάρεστο ακουστικό αίσθημα.

Δ. Τα σφάλματα του ύφους

- **Ο βαρβαρισμός,** ήτοι όταν κάνουμε παραβίαση των γραμματικών, συντακτικών κ.τ.λ. κανόνων.
- **Ο νεολογισμός,** ήτοι όταν μεταχειριζόμαστε νέες ή ξένες ή ανύπαρκτες και άχρηστες λέξεις.
- **Ο αρχαϊσμός ή ιδιοματισμός,** όταν χρησιμοποιούμε αρχαίες ή τοπικές λέξεις στις εκφράσεις μας.
- **Ο αναχρονισμός,** όταν αποδίδουμε συνήθειες και ιδέες σε ανθρώπους εποχής, κατά την οποία οι συνήθειες και οι ιδέες αυτές είναι άγνωστες,

- π.χ. « η χριστιανική ψυχή του Ομήρου», «ο ιπποτισμός των αρχαίων Ελλήνων»
- **Η διγλωσσία ή σύγχυση γλωσσών**, ήτοι όταν κάνουμε ανάμιξη π.χ. δημοτικής και καθαρεύουσας ή τοπικής και κοινής ή λατινικής και ελληνικής κ.α.
 - **Ο Σολοικισμός**, όταν παραβιάζουμε τους συντακτικούς κανόνες.

Χρήση ερωτήσεων / ρητορικών ερωτήσεων

Είδη ερωτήσεων (ανάλογα με την πρόθεση του πομπού)

1) Γνήσια ερώτηση με την οποία ζητάμε πληροφορίες για κάτι που αγνοούμε.

π.χ.: *Τι είναι η προκατάληψη;*

2) Ρητορική ερώτηση: ερώτηση που διατυπώνεται απλώς ως σχήμα λόγου και όχι για να απαντηθεί, καθώς η απάντησή της είτε είναι αυτονόητη είτε εντελώς περιττή. Η ρητορική ερώτηση ισοδυναμεί με καταφατική ή αρνητική απόφαση και σκοπό έχει να προβληματίσει τον αναγνώστη και να τον οδηγήσει στο υπονοούμενο συμπέρασμα του πομπού.

π.χ.: *Έως ποιο βαθμό οι αντιλήψεις, οι κρίσεις, οι αποφάσεις μας στην καθημερινή ζωή είναι «δικές μας και όχι αποτέλεσμα επιρροής της μικρής και της μεγάλης κοινωνίας απάνω μας; ... Δεν είμαστε τόσο ελεύθεροι όσο νομίζουμε ... (Εν. Παπανούτσος).*

3) Ερώτηση προσταγής: Διατυπώνει με ευγένεια κάποιο αίτημα / παράκληση.

π.χ.: *Θα μου δώσεις επιτέλους αυτά που σου ζήτησα;*

4) «Αντίπαλη» ερώτηση: ερώτηση-αντίρρηση που θα μπορούσε να διατυπωθεί από κάποιον που διαφωνεί με τη θέση του συγγραφέα. Θέτοντας μόνος του ο συγγραφέας μία «αντίπαλη» ερώτηση αποσοβεί ενδεχόμενες αντιρρήσεις που θα εξέφραζε κάποιος και αποσαφηνίζει τη δική του θέση.

π.χ.: *Έχουμε λοιπόν καταδικαστεί να είμαστε αιχμάλωτοι της συμβιωτικής ομάδας; Θα παρεξηγούσε τη θέση μας εκείνος που θα την ερμήνευε με αυτόν τον τρόπο... (Εν. Παπανούτσος)*

Χρήση προσώπων γραφής.

Όταν ο πομπός χρησιμοποιεί α' ή β' πρόσωπο, προσδίδει αμεσότητα, ζωντάνια, οικειότητα και παραστατικότητα στα λεγόμενά του. Ειδικότερα:

Με το α' ενικό, περιγράφονται προσωπικά βιώματα και εκφράζονται προσωπικές κρίσεις, που καθιστούν το ύφος εξομολογητικό και, κατ' επέκταση, υποκειμενικό.

Με το α' πληθυντικό, ο πομπός δείχνει στους δέκτες ότι ανήκουν από κοινού στο ίδιο σύνολο. Έτσι, επιχειρεί να τους πείσει για τις αγαθές προθέσεις του και την πίστη του στις αξίες και στις ανάγκες της ομάδας, ενώ υπαινίσσεται ότι και εκείνοι οφείλουν να ασπαστούν τις θέσεις του και να δράσουν σύμφωνα με τις υποδείξεις του. Ο οικείος τόνος που εμφανίζεται στα λεγόμενά του, διευκολύνει το διδακτικό χαρακτήρα του κειμένου του.

Με το β' πρόσωπο, το ύφος καθίσταται διαλογικό και ο λόγος αποκτά διδακτικό τόνο και θεατρικό χαρακτήρα.

Το γ' πρόσωπο χρησιμοποιείται για να προσδώσει ακρίβεια, καθώς δηλώνεται κάθε φορά το συγκεκριμένο υποκείμενο που ενεργεί. Όταν συνοδεύεται από περιληπτικό υποκείμενο (π.χ. ο άνθρωπος, το έθνος, ο μετανάστης κ.λπ.), καθιστά το ύψος απρόσωπο, αντικειμενικό, επίσημο και αυστηρό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Νεοελληνική Γραμματική της δημοτικής, Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Γραμματική της Νέας Ελληνικής, Χρήστου Κλαίρη – Γιώργου Μπαμπινιώτη
Η στίξη στον γραπτό λόγο, Άρη Γιαβρή
Η διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στο ενιαίο λύκειο, έκθεση –έκφραση,
Αθανάσιου Φραγκούλη , Ελπινίκης Φραγκούλη, εκδόσεις Πατάκη
Γραμματική της Νέας Ελληνικής γλώσσας (Α-Β-Γ Γυμνασίου), Ψηφιακό σχολείο
, διαδραστικά σχολικά βιβλία.
«Αναζητώντας τη συλλογιστική πορεία των συγγραφέων: σκέψεις και
προβληματισμοί» ,Αγάθη Γεωργιάδου Σχολική Σύμβουλος.[Power Point].

Περιεχόμενα

Παράγραφος -πλαγιότιτλοι /χωρισμός παραγράφου.....	1
Παράγραφος.....	1
Περίοδος.....	2
Ημιπερίοδος.....	2
Πρόταση.....	2
ΑΡΕΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ	3
α) Σαφής σκοπός.....	3
β) Επαρκής ανάπτυξη.....	3
γ) Ενότητα.....	3
δ) Αλληλουχία.....	4
ε) Συνοχή.....	4
στ) Έμφαση.....	7
Σύνδεση προτάσεων.....	8
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ.....	8
ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	9
Ενεργητική σύνταξη, Παθητική σύνταξη.....	10
Ρηματικές εγκλίσεις	15
Α. Η οριστική:.....	15
Β. Η υποτακτική:.....	15
Γ. Η προστακτική:.....	16
Κυριολεκτική -Μεταφορική χρήσης της γλώσσας.....	17
Αναφορική λειτουργία / κυριολεκτική χρήση / δήλωση.....	17

Ποιητική λειτουργία / μεταφορική χρήση / συνυποδήλωση	17
Μικτή λειτουργία	18
ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ / ΧΡΗΣΗ	18
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΣΤΙΞΗΣ	18
Χρήση σημείων στίξης.....	19
<u>Η τελεία</u>	19
<u>Η άνω τελεία</u>	20
<u>Το ερωτηματικό</u>	21
<u>Το θαυμαστικό</u>	22
<u>Η διπλή τελεία</u>	22
<u>Η παρένθεση</u>	23
<u>Τα αποσιωπητικά</u>	23
<u>Η παύλα</u>	24
<u>Διπλή παύλα</u>	25
<u>Τα εισαγωγικά</u>	25
<u>Το κόμμα</u>	28
Οι αναφορικές προτάσεις.....	31
Η πλεοναστική ή προσδιοριστική πρόταση	33
Η περιοριστική ή παραθετική / προσθετική.....	33
ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ	35
ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ	35
<u>A. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ</u>	35
<u>B. ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ</u>	35
<u>B1</u> → Γενίκευση.....	36
<u>B2</u> → Αίτιο – Αποτέλεσμα.....	36
<u>B3</u> → Αναλογία.....	37
<u>A. ΚΑΤΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ</u>	38
<u>B. ΔΙΑΖΕΥΚΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ</u>	39
<u>Γ. ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ</u>	39
III. ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΩΝ.....	40
A) Άμεσος :	40
B) Έμμεσος :	40
Ύφος.....	40
A. Τι είναι ύφος	40

Β. Τα είδη του ύφους.....	41
Θετικοί προσδιορισμοί του ύφους:	41
Αρνητικοί προσδιορισμοί του ύφους:	42
Γ. Οι αρετές του ύφους	43
Δ. Τα σφάλματα του ύφους.....	43
Χρήση ερωτήσεων / ρητορικών ερωτήσεων.....	44
Χρήση προσώπων γραφής.....	45

ΑΝΟΔΟΣ group